

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. декана економічного факультету
доц. Р.І. Грешко
«02» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ТОВАРНА ЕКСПЕРТИЗА

Вибіркова

Освітньо-професійна програма	«Маркетинг»
Спеціальність	075 «Маркетинг»
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Факультет, на якому здійснюється підготовка фахівців	Економічний
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Товарознавство та товарна експертиза» складена відповідно до вимог освітньої програми «Маркетинг» першого (бакалаврського) освітнього рівня, спеціальності 075 Маркетинг, галузі знань 07 Управління та адміністрування (затверджена протоколом № 12 від «02» вересня 2024 рр.)

Розробники:

Бабух І.Б., к.е.н., доцент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку

Сема О.В., к.х.н., асистент кафедри хімії та експертизи харчової продукції

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку

Протокол № 1 від 12 серпня 2024 року

Завідувач кафедри проф. І.М. Буднікевич

Схвалено методичною радою економічного факультету

Протокол № «1» від 12 серпня 2024 року

Голова методичної ради економічного факультету Грешко Р.І.

1. Мета навчальної дисципліни: є узагальнення, систематика накопиченого емпіричного матеріалу, встановлення зв'язку товарознавчих теорій з розвитком практичного пізнання предметів і речей як об'єктів товарного виробництва, що задовольняють численні суспільні потреби. З'ясування сутності цих потреб неможливо без забезпечення єдності практичного пізнання матеріальних об'єктів як предметів споживання та теоретичного узагальнення знань про корисність і цінність цих предметів, продуктів і речей.

2. Результати навчання. Результатом вивчення дисципліни «Товарознавство та товарна експертиза» студенти повинні

знати:

- категорії, поняття, терміни;
- визначення і класифікації, що стосуються конкретних груп товарів;
- функції товарів;
- вимоги споживачів до властивостей, асортименту і рівня якості товарів;
- фактори формування асортименту, властивостей і якості товарів у сфері виробництва;
- нормативні документи;
- методи випробувань і контролю якості;
- правила користування товарами і умови їхнього зберігання;
- вимоги до маркування товарів;
- асортимент товарів, їхні види і різновиди, конструктивні особливості;
- ознаки класифікації, класифікаційні групи;
- кодування товарів;
- сутність стандартизації й сертифікації продукції та послуг;
- теоретичні засади товарознавчих експертиз;
- основні види експертизи товарів;
- організацію і технологію проведення експертизи товарів.

уміти:

- на основі теоретичних знань, оцінювати споживчі властивості продукції, вибирати альтернативні варіанти її використання та організації поставки, вирішувати питання взаємозамінності;
- користуватися Державним класифікатором продукції та послуг (ДК 016-97);
- компетентно розбиратися в основних видах товарів виробничо-технічного призначення, розшифровувати їх маркування, організовувати виконання умов їх зберігання; та перевезення, а також економного і раціонального використання;
- доводити інформацію до споживачів стосовно гарантування якісних властивостей товару та механізмів компенсації втрат споживачів від зниження якості товару;
- розробляти заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність;
- володіти методологією аналізу й планування, пов'язаних зі стандартизацією та сертифікацією продукції чи послуг будь-якого виду і сфери застосування;

- вміти розробляти критерії якості товарів та послуг, згідно з сучасними вимогами законодавства;
- ідентифікувати товари, застосовуючи електронно-довідкову інформацію щодо їх походження, складу, умов використання.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабор	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2024/ 2025	3	3	90	30	15	-	-	45	-	Залік
Заочна	2024/ 2025	3	3	90	8	4	-	-	78	-	Залік

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Σ	у тому числі				Σ	у тому числі					
лекції		практ	лаб	індив.	с.р.		лекції	практ	лабор	індив.	с.р.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КУРСУ «ТОВАРОЗНАВСТВО»												
Тема 1. Товарознавство в системі наук про товари і торгівлю	8	2	1			5	8	2	-	-	-	6
Тема 2. Натуральні та споживні властивості товарів	8	2	2			4	8	2	-	-	-	6
Тема 3. Класифікація й асортимент товарів	10	4	2			4	10	2	2	-	-	6
Тема 4. Якість товарів. Оцінювання якості товарів	8	2	2			4	8	2	2	-	-	4
Тема 5. Удосконалення технології зберігання та скорочення втрат товарів	5	2	-			3	5	-	-	-	-	5
Тема 6. Інформаційне забезпечення та маркування товарів	6	2	1			3	6	-	-	-	-	6
Всього за змістовим модулем 1	45	14	8			23	45	8	4			33
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ												
Тема 7. Кодування товарів	8	2	1			4	8	-	-	-	-	8
Тема 8. Стандартизація та сертифікація товарів	9	4	1			4	9	-	-	-	-	9
Тема 9. Ідентифікація та фальсифікація товарів	8	2	2			4	8	-	-	-	-	8
Тема 10. Поняття, мета та завдання експертизи товарів	6	2	-			4	6	-	-	-	-	6
Тема 11. Організація та технологія проведення експертизи товарів	6	2	1			4	6	-	-	-	-	6
Тема 12. Види експертизи товарів	8	4	2			2	8	-	-	-	-	8
Всього за змістовим модулем 2	45	16	7			22	45	-	-	-	-	45
УСЬОГО ГОДИН	90	30	15			45	90	8	4	-	-	78

**3.3. Плани лекційних занять курсу
«Товарознавство та товарна експертиза»**

Теми	Год.
<p style="text-align: center;">Тема 1. Товарознавство в системі наукових знань</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення та розвиток товарознавства. 2. Предмет, цілі й основні завдання товарознавства як науки і навчальної дисципліни. 3. Принципи товарознавства. 4. Методи пізнання в товарознавстві. 	2
<p style="text-align: center;">Тема 2. Натуральні та споживні властивості товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги до товарів. 2. Натуральні властивості товарів. 3. Споживні властивості товарів і показники, що їх визначають. 	2
<p style="text-align: center;">Тема 3. Класифікація й асортимент товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та принципи класифікації товарів. 2. Методи та системи класифікації товарів. 3. Види класифікації товарів. 4. Характеристика та класифікація асортименту. 5. Показники, що формують асортимент. 6. Напрямки формування сучасного асортименту. 	4
<p style="text-align: center;">Тема 4. Якість товарів. Оцінювання якості товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність поняття «якість товару», показники якості товарів та їх класифікація. 2. Методи оцінювання рівня якості продукції. 3. Градація якості продукції. 4. Невідповідності та дефекти товарів. 	2
<p style="text-align: center;">Тема 5. Удосконалення технології зберігання та скорочення втрат товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пакування товарів. 2. Режими зберігання товарів. 3. Товарна обробка. 4. Методи догляду за товарами. 	2
<p style="text-align: center;">Тема 6. Інформаційне забезпечення та маркування товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інформація про товар: загальні поняття, роль інформації в управлінні товарними ринками. 2. Вимоги до інформації про товар. 3. Інформація про товар: сутність, форми та вимоги до неї. 4. Маркування як засіб товарної інформації. 5. Інформаційні знаки. 6. Правила маркування харчових продуктів в Україні. 	2
<p style="text-align: center;">Тема 7. Кодування товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та призначення кодування товарів. 2. Методи кодування товарів. 3. Системи кодування товарів. 4. Штрихове кодування товарів. 	2

<p align="center">Тема 8. Стандартизація та сертифікація товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та основні поняття у сфері стандартизації. 2. Принципи стандартизації. 3. Нормативні документи зі стандартизації та види стандартів. 4. Загальні відомості про сертифікацію та оцінку відповідності. 5. Процедура оцінки відповідності з використанням модулів 6. Підхід до оцінювання відповідності 	4
<p align="center">Тема 9. Ідентифікація та фальсифікація товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні відомості про ідентифікацію товарів. 2. Сутність, види та засоби фальсифікації товарів. 3. Способи захисту продукції від фальсифікації. 	2
<p align="center">Тема 10. Поняття, мета та завдання експертизи товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні терміни та визначення в галузі експертизи товарів. 2. Мета і завдання експертизи товарів. 3. Засоби експертизи товарів. Засоби товарної інформації 4. Документальна основа експертизи товарів. 5. Матеріально-технічне забезпечення експертизи товарів 	2
<p align="center">Тема 11. Організація та технологія проведення експертизи товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етапи проведення експертизи. 2. Правила проведення експертизи якості товарів. 3. Вимоги до оформлення документів за результатами експертизи товарів. 	2
<p align="center">Тема 12. Види експертизи товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація експертиз за спільністю задач, об'єкту та методик дослідження. 2. Санітарно-гігієнічна експертиза товарів. 3. Ветеринарно-санітарна експертиза сільськогосподарської сировини та харчових продуктів тваринного. 4. Екологічна експертиза. 5. Фітосанітарна експертиза. 	4

4.4. Тематика практичних занять з курсу «Товарознавство та товарна експертиза»

Теми	Год.
<p align="center">Тема 1. Товарознавство в системі наукових знань</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення науки товарознавства в системі маркетингу. 2. Розвиток сучасного товарознавства. 3. Зв'язок товарознавства з іншими науками. 4. Термінологія товарознавства. 5. Основні характеристики товарів як об'єктів товарознавчої діяльності. 6. Методи пізнання в товарознавстві. Групування методів, їх характеристика і сфери застосування. Органолептичні і лабораторні методи дослідження. 7. Теорії товарознавства та їх застосування. Поняття законів та їх застосування у товарознавчих дослідженнях. 	1

<p align="center">Тема 2. Натуральні та споживні властивості товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функціональні властивості. 2. Властивості соціального призначення. 3. Експлуатаційні та ергономічні властивості. 4. Естетичні властивості. 5. Екологічні властивості. 6. Властивості безпеки. 	2
<p align="center">Тема 3. Класифікація й асортимент товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття таксономічного ряду. 2. Методи класифікації: ієрархічний і фасетний, їх характеристика (сутність) і застосування в товарознавстві. 3. Особливості класифікації продовольчих товарів. 4. Системи класифікації і класифікатори, їх використання у сфері обігу. 5. Методологія формування асортименту окремих груп товарів. 6. Основи асортиментології: об'єкт, предмет і методи вивчення. 	2
<p align="center">Тема 4. Якість товарів. Оцінювання якості товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групування показників і характеристик якості товарів: одиничні, комплексні, узагальнюючі, проектні, виробничі, експлуатаційні, базові, відносні, визначальні. Граничні, інтегральні тощо. 2. Категорії доброякості та сорти або гатунки товарів. 3. Методи дослідження й оцінювання якості товарів. 	2
<p align="center">Тема 5. Удосконалення технології зберігання та скорочення втрат товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Товарна обробка. 2. Методи догляду за товарами по способах їхньої обробки 	-
<p align="center">Тема 6. Інформаційне забезпечення та маркування товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавча база у сфері інформації. 2. Групування інформації за походженням, за змістом, за призначенням, за місцем знаходженням та видом супроводження. 3. Способи маркування 4. Інформаційні знаки. 	1
<p align="center">Тема 7. Кодування товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. 2. Структура десятичного коду товару. 3. Розшифрування штрих-коду. 4. Перевірка штрих-коду. 	1
<p align="center">Тема 8. Стандартизація та сертифікація товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та завдання стандартизації. 2. Практичне застосування стандартів України при оцінюванні якості продуктів харчування. 3. Лабораторне визначення рН води згідно ДСТУ 4077-2001. Якість води. Визначення рН (ISO 10523:1994, MOD). 	1
<p align="center">Тема 9. Ідентифікація та фальсифікація товарів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення ідентифікації харчових продуктів. 2. Сутність, види та наслідки фальсифікації харчових продуктів. 	2

3. Заходи попередження та методи виявлення фальсифікації харчових продуктів. 4. Фальсифікація молока та способи її виявлення. Органолептична оцінка. Виявлення наявності води декількома способами. Якісний метод визначення соди. Якісний метод визначення амоніаку. Кислотний метод визначення жиру.	
Тема 10. Поняття, мета та завдання експертизи товарів 1. Документальна основа експертизи товарів. 2. Нормативні, технічні та експлуатаційні документи.	-
Тема 11. Організація та технологія проведення експертизи товарів 1. Проведення товарознавчої експертизи круп: органолептичний аналіз. 2. Вивчення асортименту та технічних вимог до якості круп, упакування, маркування. 3. Визначення вмісту домішок і розрахунок доброякісного ядра крупи 4. Визначення зараженості круп шкідниками.	1
Тема 12. Види експертизи товарів 1. Ветеринарно-санітарна експертиза сировини і харчових продуктів. 2. Види ветеринарно-санітарної експертизи, їх особливості. 3. Ветеринарно-санітарна оцінка яєць. 4. Ветеринарно-санітарна експертиза яєць на ринках.	2

3.6. ІНДЗ

Завдання	Бали
<p>Після вивчення наведеного теоретичного матеріалу та самостійної роботи з рекомендованими літературними джерелами необхідно підготувати і провести дослідження на одну із тем:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти меню на день людини похилого віку з урахуванням добової потреби в харчових речовинах. Відповідь обґрунтувати. 2. Скласти меню на тиждень, з урахуванням добової потреби в білках, жирах та вуглеводах, для студентів (18-20 років). Відповідь обґрунтувати. 3. Скласти меню на тиждень для вагітної жінки, з урахуванням добової потреби в вітамінах. Відповідь обґрунтувати. 4. Скласти меню на тиждень для молодого чоловіка, що займається важкою працею, з урахуванням добової потреби в білках. Відповідь обґрунтувати. 5. Скласти денний раціон харчування для дітей дошкільного віку. Відповідь обґрунтувати. 6. Скласти меню на день, з урахуванням добової потреби в харчових речовинах, для жінок, що працюють з підвищеною розумовою діяльністю. Відповідь обґрунтувати. 7. Скласти денний раціон харчування, який складає 3500-4000 Ккал для чоловіка. Відповідь обґрунтувати. 8. Навести товарознавчі характеристики продовольчих товарів. 9. Навести товарознавчі характеристики непродовольчих товарів. 10. Проаналізувати виданий штрих-код. Вказати країну, розрахувати 	до 5

<p>контрольну цифру для визначення оригіналу.</p> <p>11.Опрацювати основні положення нормативного документу: ДСТУ 3147-95 Коди і кодування інформації. Штрихове кодування. Маркування об'єктів ідентифікації. Формат та розташування штрихкодів позначок EAN на тарі та пакуванні товарної продукції. Загальні вимоги.</p> <p>12.Навчитися проводити органолептичну оцінку якості продуктів харчування і сировини.</p>	
--	--

3.7. Зміст завдань для самостійної роботи з курсу «Товарознавство та товарна експертиза»

Завдання	Бали
<p>Тема 1. Товарознавство в системі наукових знань</p> <p>1. Підготовка до обговорення питань на тему, підготовка есе та презентацій у PowerPoint</p>	до 2
<p>Тема 2. Натуральні та споживні властивості товарів</p> <p>1. Підготувати презентацію по одній з груп споживних властивостей товарів та показників, що їх визначають.</p> <p>2. Скласти денний раціон харчування дітей дошкільного, шкільного та підліткового віку, людей похилого віку та тих, хто займається розумовою працею, спортсменів, вагітної жінки з урахуванням потреби у вітамінах, ваш варіант.</p>	до 6
<p>Тема 3. Класифікація й асортимент товарів</p> <p>1. Підготовка аналітичного огляду «Класифікація продовольчих та непродовольчих товарів: товарознавчі характеристики»</p>	до 6
<p>Тема 4. Якість товарів. Оцінювання якості товарів</p> <p>1. Комплексне завдання з оцінки якості товарів.</p>	до 4
<p>Тема 5. Удосконалення технології зберігання та скорочення втрат товарів</p> <p>1. Підготовка тестових завдань</p>	до 4
<p>Тема 6. Інформаційне забезпечення та маркування товарів</p> <p>1. Підготовка презентацій «Різновиди інформаційних знаків».</p>	до 5
<p>Тема 7. Кодування товарів</p> <p>1. Провести добірку європейських товарів харчування, що є в продажу м. Чернівці, за штрих-кодом визначити країну виробника, розрахувати контрольну цифру для визначення оригіналу.</p>	до 4
<p>Тема 8. Стандартизація та сертифікація товарів</p> <p>1. Користуючись рецептурним збірником на карамель, літературою, стандартом, вивчити асортимент і гарантійні строки зберігання карамелі.</p>	до 5
<p>Тема 9. Ідентифікація та фальсифікація товарів</p> <p>1. Ознайомлення з нормативною та законодавчою базою, що регулює відносини в сфері захисту виробників від підробки їх продукції та споживачів від неякісних та небезпечних товарів.</p>	до 4
<p>Тема 10. Поняття, мета та завдання експертизи товарів</p> <p>1. Вивчення та ознайомлення з матеріально-технічною базою, яка</p>	до 4

необхідна для проведення експертних досліджень.	
Тема 11. Організація та технологія проведення експертизи товарів 1. Дати визначення органолептичної оцінки якості харчових продуктів. Перерахувати і обґрунтувати послідовність визначення органолептичних показників.	до 5
Тема 12. Види експертизи товарів 1. Проведення товарознавчої експертизи овочів та фруктів.	до 5

4. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни «Товарознавство та товарна експертиза»

МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо).

МН3 – ділові гри;

МН4 – проєктні завдання (індивідуальні та командні проєкти);

МН5 – методи візуалізації результатів (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали тощо).

МН6 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами.

МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням.

МН9 – тренінги, коучі, майстер-класи від запрошених стейкхолдерів.

5. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Товарознавство та товарна експертиза»

5.1. Підсумкова оцінка формується з балів, отриманих протягом семестру (максимальна кількість – 60), та балів, отриманих на підсумковому контролі – заліку (максимальна кількість – 40). Сума оцінок дозволяє сформувати підсумкову оцінку на основі використовуваної числової (рейтингової) шкали. Сума балів проставляється в заліковій відомості. Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами поточного контролю та заліку, дорівнює або перевищує 50.

5.2. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано / Відмінно	A (90-100)	відмінно
Зараховано / Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Зараховано / Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано / Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

5.3. Засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання: контрольні роботи; стандартизовані тести; проєкти (індивідуальні та командні проєкти); аналітичні звіти; реферати; есе; розрахункові, графічні, розрахунково-

графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, самостійної роботи та має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. *Формами поточного контролю є:*

МО1 – презентація самостійних робіт за індивідуальними завданнями.

МО3 – аналітичні звіти, реферати, есе.

МО4 – презентації результатів виконання завдань.

МО5 – презентація творчих завдань.

МО7 – командні результати проєктних завдань.

МО10 – підсумковий контроль – залік.

За семестр студент може отримати максимум 60 балів.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі. Бали, які студент може набрати на заліку (модуль-контроль), розподіляються наступним чином:

- по теоретичному питанню студент отримує від **1 до 10 балів: 10-9** балів ставиться у випадку, якщо студент безпомилково викладає навчальний матеріал, показує розуміння суті поставленого питання, робить власні висновки, пропозиції, використовує матеріали преси, додаткової літератури, законодавчі матеріали; **8-6** балів, якщо він грамотно розкриває суть поставлених питань, володіє термінами дисципліни, робить спроби аналізу, використовує матеріали преси, додаткової літератури, але допускає несуттєві помилки; **5-3** бали ставиться студенту, який поверхнево викладає суть навчального матеріалу, не використовує додаткові джерела інформації, допускає помилки у відповідях на поставлені питання; **0-2** бал – якщо не знає суті поставлених питань, при викладенні навчального матеріалу допускає грубі помилки;
- за кожний вірне визначення (всього – 5 термінів) категорії студент отримує **2 бали**, за частково вірне визначення (не наведено всі аспекти явища, не до кінця розкрита економічна суть) студент отримує **1 бал**;
- за кожну вірну відповідь на тест (всього – 5 тестових завдань) студент отримує **2 бали**.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						Залік	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
4	4	8	4	5	5	4	5	6	4	5	6		

7. Список рекомендованої літератури

Базова література

1. Байдакова Л. І. та ін. Теоретичні основи товарознавства : підручник. Луцьк : ЛНТУ, 2016. 284 с.
2. Бевза С. С. Завдання для перевірки знань студентів (кросворди) з дисципліни «Товарознавство продовольчих товарів». ВТЕК КНТЕУ, 2017. 66 с.
3. Беднарчук М. С. Товарознавство. Непродовольчі товари: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : «Магнолія 2006», 2013. 424 с.
4. Білецький Е. В., Янушкевич Д. А., Шайхлісламов З. Р. Управління якістю продукції та послуг : навч. посіб. Харків : ХТЕІ, 2019. 222 с.
5. Бондарчук М. Є. Товарознавство (Теоретичні основи товарознавства) : конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2017. 114 с.
6. Воробець М. М., Кондрачук І. В. Стандартизація, сертифікація, метрологія та управління якістю : навчальний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2022. 104 с.
7. Воробець М. М., Сема О. В., Сачко А. В. Стандартизація, сертифікація, метрологія та управління якістю: методичні рекомендації до лабораторних робіт. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 32 с.
8. Воробець М. М., Сачко А. В., Сема О. В., Борук С. Д. Органолептичний аналіз харчових продуктів: методичні рекомендації до лабораторних робіт. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 32 с.
9. Воробець М. М., Сачко А. В., Кобаса І. М. Ідентифікація та методи виявлення фальсифікації : навч. посібник Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2017. 96 с.
10. Грищенко О. Ф. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2019. 54 с.
11. Дикань В. Л., Каграманян А. О., Каличева Н. Є. Товарознавство та комерційна діяльність : підручник. Харків : УкрДУЗТ, 2018. 362 с.
12. Дубініна А. А., Дудла І. О., Мардар М. Р. та ін. Експертиза товарів : навчальний посібник. Х. : ХДУХТ, 2017. 262 с.
13. Загородній А. Г. та ін. Довідник товарознавця. Продовольчі товари : навч. посіб. / за ред. С. В. Князя. Львів : Львівська політехніка, 2016. 340 с.
14. Мельник Т. Ю. Товарознавство : підручник (для студентів економічних спеціальностей). Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 364 с.
15. Назаренко Л. О. Експертиза товарів. Експертиза продовольчих товарів. Київ. 2017. 312 с.
16. Петрова І. А., Петров С. О., Кричківська Л. В., Дубоносів В. Л. Загальні методи визначення якості та безпеки споживчих товарів : навч.-практ. посіб. Харків : ФОП Крамаренко Ю. М., 2017. 233 с.
17. Подвірна Т. В. Теоретичні основи товарознавства та підприємництва : конспект лекцій. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 200 с.
18. Сегеда І. В. Товарознавство : продовольчі товари : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 224 с.
19. Стойко І. І. Стандартизація, сертифікація, метрологія (Програма, курс лекцій, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання, тести,

нормативні документи) : навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 212 с.

20. Babukh I. Commodity Science as a Science and educational discipline : principles and development directions. *Економіка та суспільство*. Мукачєво : Мукачєвський державний університет. 2017. Вип. 12. С. 397-401.

Додаткова література

1. Бабух І. Б., Романюк Н. В. Маркетинговий аналіз товарної політики підприємства : цілі, завдання, перспективи. *Економіка і регіон*. 2024. № 1. (92). С. 87-93.
2. Бабух І. Б., Романюк Н. В. Маркетингова товарна політика : сутність та необхідність аналізу. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення (випуск 74) : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції*, (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 6-7 лютого 2023 р.) / редкол. : О.Патряк та ін.; ГО «Наукова спільнота»; WSSG w Przeworsku. Тернопіль : ФОП Шпак В.Б. С. 95-97.
3. Власенко В. В., Власенко І. Г., Сіренко С. О., Гирич С. В., Бандура В. М., Коляновська Л. М. Основи товарознавства : навчальний посібник. Вінниця, РВВ ВНАУ, 2016. 273 с.
4. Голодюк Г.І., Дудла І.О., Пахолюк О.В. Товарознавство послуг : навч. посіб. Луцьк : ЛНТУ, 2019. 296 с.
5. Данько Т. І., Яворська Н. П. Ідентифікація товарів : сутність та основні товарознавчі аспекти. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 391-395.
6. Коваленко І. В. Пакувальне обладнання : конспект лекцій. Київ, 2017. 211 с.
7. «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» : Закон України. *Ветеринарно-санітарна експертиза харчових продуктів в Україні. Нормативні документи*. Т. 1. Львів: Леонорм, 2009. С. 38-43.
8. «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» : Закон України. URL : [www.http:consumer.in.ua](http://www.consumer.in.ua).
9. Траченко Л. А. Експертиза послуг : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, 2017. 243 с.
10. Babukh I., I. Zrybnieva. Assortment policy in the enterprise marketing. *Scientific Journal Economics and Finance*. 2018. Issue 9. P. 10-18.

8. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів від 20.09.2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
3. «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» : Закон України. URL : [www.http:consumer.in.ua](http://www.consumer.in.ua).
4. Офіційний сайт Асоціації «ДжіЕс1 Україна». URL: <https://gs1ua.org/ua>.
5. Офіційний сайт Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»). URL : <http://www.ukrndnc.org.ua/>.
6. Портал споживача. URL : <http://www.leonorm.com>.

7. Український центр з питань сертифікації та захисту прав споживачів. URL: <http://www.162.com.ua/cert-/equipment-technological-food>.
8. Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості. URL : <http://www.ukrndnc.org.ua/>.
9. Global Food Safety Initiative - GFSI (Глобальна ініціатива з безпечності продуктів харчування). URL : <http://www.theconsumergoodsforum.comstrategic-focus/productsafety/ourproductsafety-pillar>

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ТОВАРНА ЕКСПЕРТИЗА»

ТЕМА 1. ТОВАРОЗНАВСТВО В СИСТЕМІ НАУКОВИХ ЗНАТЬ

Товар та його властивості: вартість та споживча вартість. Роль товарознавства у формуванні сучасного ринку. Зародження, становлення та розвиток товарознавства як науки. Поняття «товарознавство» та причини його появи. Етапи становлення і розвитку товарознавства як науки. Історія розвитку товарознавства. Поділ товарознавства на теоретичне (загальне) та спеціальне.

Термінологія товарознавства. Предмет, цілі та завдання товарознавства як науки і навчальної дисципліни. Принципи товарознавства: безпечність, ефективність, сумісність, взаємозамінюваність, систематизація. Об'єкти й суб'єкти товарознавчої діяльності. Методи пізнання в товарознавстві.

ТЕМА 2. НАТУРАЛЬНІ ТА СПОЖИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ТОВАРІВ

Властивості товарів та їх класифікація. Характеристика вимог до товару. Натуральні властивості та їх класифікація: геометричні, фізичні, хімічні, фізикохімічні та біологічні.

Кількісні градації товарів: одиничні екземпляри товарів та їх сукупність – товарні партії, комплексні пакувальні одиниці і комплекти товарів. Загальні та специфічні кількісні характеристики товарів.

Споживні властивості товарів як сукупність корисних характеристик для задоволення потреб споживачів. Номенклатура споживних властивостей та їхні показники якості. Класифікація споживних властивостей. Соціокультурні властивості. Властивості утилітарні і естетичні. Характеристика наведених угруповань.

ТЕМА 3. КЛАСИФІКАЦІЯ Й АСОРТИМЕНТ ТОВАРІВ

Загальні поняття і роль класифікацій в наукових дослідженнях. Класифікація як метод товарознавства. Категорії класифікація і систематика товарів. Визначення поняття класифікація. Класифікації природні і штучні. Елементи наукової класифікації товарів: об'єкт класифікації, мета класифікації, класифікаційна одиниця, класифікаційна ознака. Ознаки класифікації якісні та кількісні, суттєві і несуттєві (акцидентні). Класифікаційні терміни: розряд або рівень систематики, таксономічний ряд, метод класифікації. Розряди класифікації та їх характеристика. Поняття таксономічного ряду. Методи класифікації: ієрархічний і фасетний, їх характеристика (сутність) і застосування в товарознавстві. Поняття про глибину і ємність ієрархічних класифікацій. Особливості класифікації продовольчих товарів. Системи класифікації і класифікатори, їх використання у сфері обігу.

Загальні поняття. Категорії асортимент, сортамент, сортимент, асорті – визначення і застосування в товарознавстві. Показники та характеристики асортименту товарів: одиниця товару, вид товару, різновид товару, партія товару, зразок товару, взірець товару, товари повсякденного попиту, товари простого асортименту, широта і повнота асортименту, структура асортименту

та її оцінка, оновлення асортименту. Поняття про товарні номенклатури: види і застосування в товарознавчій практиці.

Асортимент товарів виробничий/промисловий і торговий. Асортиментна політика і асортиментні концепції. Керування асортиментом товарів – мета і основні принципи. Методологія формування асортименту окремих груп товарів. Основи асортиментології: об'єкт, предмет і методи вивчення.

ТЕМА 4. ЯКІСТЬ ТОВАРІВ. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ТОВАРІВ

Поняття якості товарів. Визначення (дефініція) поняття «якість». Основні поняття щодо управління якістю продукції. Поняття «якість» в ретроспективі. Еволюція методів забезпечення якості. Носії якості товару. Поняття доброякісності і недоброякісності об'єктів товарознавства. Ієрархія категорій «властивість - показник - характеристика товару».

Групування показників і характеристик якості товарів: одиничні, комплексні, узагальнюючі, проектні, виробничі, експлуатаційні, базові, відносні, визначальні. Граничні, інтегральні тощо.

Залежність якості продукції від різних факторів у сферах виробництва, обігу (в процесі транспортування, зберігання, реалізації) та споживання. Придатна та дефектна продукція, види дефектів і вад: явні, приховані, критичні, значні, усувні та не усувні.

Види контролю якості продукції: виробничі, вхідні, приймальні, суцільні, вибіркові, періодичні та ін. Доброякісність і недоброякісність товарів. Категорії доброякісності та сорти або гатунки товарів. Ступінь доброякісності та споживна вартість товару, їхній взаємозв'язок. Вплив ступеня доброякісності на вартість і ціну товару. Значення підвищення якості товарів для задоволення потреб споживачів і підвищення економічної ефективності виробництва і збуту, конкурентоспроможності товарів.

Фактори, що впливають на якість товарів: фактори формування якості, фактори, що стимулюють якість, фактори, що сприяють збереженню якості. Методи дослідження і оцінювання якості товарів: методи з використанням об'єктивних способів визначення кількісних характеристик (вимірювальні, реєстраційні, статистичні, розрахункові та ін.); методи з використанням евристичних способів оцінювання (органолептичні/сенсорні, експертні, соціологічні).

Поняття про кваліметрію і квалілогію. Визначення понять та застосування в товарознавстві. Поняття про рівень якості товарів. Взаємозв'язок понять «конкурентоспроможність» і «якість» товарів. Системний підхід до управління якістю товарів: ретроспективний огляд і проблеми застосування на вітчизняних підприємствах.

ТЕМА 5. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРІГАННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ ВТРАТ ТОВАРІВ

Забезпечення якості та кількості товарів. Характеристика чинників, які формують і безпосередньо впливають на якість продукції. Характеристика факторів, які сприяють зберіганню якості товарів (упаковка, зберігання, товарна обробка, реалізація, після продажне обслуговування або споживання).

Умови зберігання товарів. Режими зберігання, основні принципи розміщення товарів. Основні принципи зберігання товарів. Методи зберігання продовольчих та непродовольчих товарів. Терміни придатності та експлуатації товарів. Розподіл товарів за терміном придатності. Терміни експлуатації.

Товарна обробка, реалізація, післяпродажне обслуговування та споживання. Товарні втрати. Природний убуток та втрати товарів. Їх класифікація. Передреалізаційні товарні втрати, або відходи. Якісні (актовані) втрати. Міри щодо запобігання та зниження втрат. Народногосподарське значення проблеми запобігання та зниження втрат.

ТЕМА 6. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МАРКУВАННЯ ТОВАРІВ

Інформація про товар: загальні поняття, роль інформації в управлінні товарними ринками. Рівні інформаційних комунікацій від виробника до споживача товару. Види інформації про товари в залежності від способу передачі громадського призначення та ступеня обробки інформації.

Засоби товарної інформації: маркування; технічні документи; нормативні документи; довідкова, навчальна та наукова література; реклама та пропаганда.

Маркування товарів – виробниче та торгове. Вимоги до маркування харчових продуктів в залежності із Законом України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини». Правила маркування харчових продуктів в Україні.

Інформаційні знаки, їх класифікація. Знаки відповідності та знаки екологічного маркування. Товарний знак, порядок його реєстрації та використання. Технічні документи: товаросупроводжуючі й експлуатаційні.

ТЕМА 7. КОДУВАННЯ ТОВАРІВ

Сутність, мета та основні правила кодування товарів, елементи структури коду. Реєстраційний та класифікаційний методи кодування товарів, їх переваги та недоліки. Класифікація методів кодування.

Система кодування товарів. Сутність, призначення та структура Національного класифікатора України «Державний класифікатор продукції та послуг (ДК 016-2010)». Штрихове кодування товарів, призначення штрихового кодування товарів, види, структура та номінальні розміри штрихових кодів EAN. Порядок розрахунку контрольної цифри. Правила розміщення штрихових кодів на упакуванні товарів.

Історія створення та призначення Міжнародної асоціація GS1 та Асоціації Товарної Нумерації України «ДжіЕс1 Україна».

ТЕМА 8. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ

Сутність та основні поняття у сфері стандартизації. Мета, об'єкт та суб'єкт стандартизації, нормативний документ, стандарт. Основні функції, види та принципи стандартизації. Категорії нормативних документів: держані, галузеві, стандарти науково-технічних та інженерних, технічні умови України, стандарти підприємств та кодекси ustalеної практики. Види стандартів залежно від об'єкта стандартизації, складу, змісту, сфери діяльності та

призначення, а також залежно від специфіки об'єкта стандартизації, призначення, складу та змісту вимог, які встановлені до нього, для різних категорій нормативних документів зі стандартизації.

Загальні відомості про сертифікацію та оцінку відповідності. Сутність понять «сертифікація» та «оцінка відповідності». Основна мета сертифікації, характеристика її різних видів. Етапи процедури оцінки відповідності з використанням модулів. Документи для отримання сертифікату відповідності, декларація відповідності. Процес оцінювання відповідності на основі послідовного виконання трьох функцій (функційний підхід).

ТЕМА 9. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ

Основні аспекти товарної товарної ідентифікації та фальсифікації продукції. Поняття «ідентифікація», її основні завдання, об'єкти та суб'єкти, функції, етапи здійснення, критерії, показники та методи. Видів ідентифікації та їх характеристики: споживча, асортиментна (видова), якісна (кваліметрична), товарно-партійна.

Поняття «фальсифікація» та її види: асортиментна (видова); якісна; кількісна; вартісна; інформаційна. Основні способи захисту продукції від фальсифікації. Класифікація методів визначення фальсифікації товарів. «Інтелектуальні» етикетки. Хімічний захист етикетки, захисні голограми, захисна нумерація, конгревний рельєфний друк, використання оригінальної склотари. Запобіжні заходи від фальсифікації соціального та адміністративного характеру.

ТЕМА 10. ПОНЯТТЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Поняття товарознавчої експертизи, її основна мета та завдання. Засоби експертизи товарів. Об'єкти та суб'єкти експертизи товарів. Методи експертизи товарів. Принципи, яких повинні дотримуватися експерти під час проведення експертизи, перелік прав та обов'язків експертів. Характеристика основних видів експертизи товарів: митна (ідентифікаційна, технологічна, товарознавча та оцінна), фітосанітарна, екологічна, санітарно-гігієнічна. Перелік та характеристика нормативних, технічних та технологічних документів як інформаційних засобів експертизи товарів: технологічний, експлуатаційний, товаросупровідні якісні, комплексні та розрахункові документи.

ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Етапи підготовки до проведення експертизи. Порядок проведення експертизи товарів: заявка, наряд, замовник експертизи. Вимоги до оформлення заяви і наряду на проведення експертизи. Порядок проведення експертизи кількості товарів. Правила проведення експертизи якості товарів. Вимоги до оформлення документів за результатами експертизи товарів. Протокольна, констатуюча та заключна частини акту експертизи та експертний висновок. Порядок видачі акта експертизи замовнику.

ТЕМА 12. ВИДИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Класифікація експертиз за спільністю задач, об'єкту та методик дослідження: товарознавча, санітарно-гігієнічна, ветеринарно-санітарна, технологічна, екологічна. Класифікація експертиз за кількістю експертів, що беруть участь.

Основні поняття санітарно-гігієнічної експертизи товарів. Структура органів санітарно-епідеміологічних служб. Класифікація санітарно-гігієнічної експертизи. Порядок проведення санітарно-гігієнічної експертизи товарів.

Мета, завдання, об'єкти і суб'єкти ветеринарно-санітарної експертизи сільськогосподарської сировини та харчових продуктів тваринного. Структура і завдання органів державних ветеринарно-санітарних служб. Види ветеринарно-санітарної експертизи, їх особливості.

Мета, предмет, об'єкти та суб'єкти екологічної експертизи. Форми і види екологічної експертизи. Порядок проведення екологічної експертизи. Основні джерела антропогенного забруднення довкілля.

Фітосанітарна експертиза: основні поняття, мета і завдання. Структура органів з карантину рослин. Класифікація фітосанітарного контролю і експертизи. Техніка проведення та оформлення результатів фітосанітарної експертизи.